

Dokument nr. 8:86

(2003-2004)

Privat forslag fra stortingsrepresentantene May Hansen og Inga Marte Thorkildsen

Forslag fra stortingsrepresentantene May Hansen og Inga Marte Thorkildsen om å innføre en ny avhørsmønstre av barn som er utsatt for eller er vitne til en traumatisk krisesituasjon

Til Stortinget

BAKGRUNN

Barn som vitner, enten om de selv har vært involvert i, eller har sett/hørt deler av en hendelse, har en usikker posisjon i det rettslige system.

Forslagsstillerne ønsker å få utarbeidet en plan for nye standarder ved avhør av barn i en rettslig sammenheng. Ideen bygger på en modifisert versjon av "Childrens Advocacy Center (CAC), som også "Barnas hus" på Island er et eksempel på. Det finnes liknende sentre i andre land, og felles for dem er at de er medlem av en større organisasjon med betegnelsen National Children's Alliance. De har som mål å utarbeide gode standarder for avhør av barn. Forslagsstillerne vil at Norge skal implementere en slik modell for å sikre barns rettssikkerhet maksimalt ved en sårbar avhørssituasjon.

På den ene siden kan barn rapportere og fortelle nokså korrekt om hendelser de har erfart fra, i hvert fall 4-års alderen, gitt at de voksne bruker avhørsmønstre og stiller spørsmål som er tilpasset små barn (ijMelinder & Magnusen, 2003). Aktørene i det norske rettssystemet (dommere, advokater, politietterforskere, psykologer og psykiatere) synes også å være balanserte i sitt syn på barn som vitner, selv om det finnes en skepsis til hvilke metoder som til tider har blitt/blir brukt i avhør av barn (ijMelinder, Goodman, Eilertsen, & sMagnusen, 2004).

På den andre siden finnes det en både uuttalt og uttalt redsel for å høre barn som vitner, og for å legge

vekt på hva barn formidler. I større grad enn med voksne, blir både barns utsagn og deres egen person vurdert i termer av grad av pålitelighet, respektive troverdighet. Noe av grunnen til dette dreier seg om at det er vanskelig å samtale med barn på en slik måte at barnet uttrykker seg i det hele tatt, og at det som barnet formidler, kan legges til grunn i en rettssak. Både eksperter (sakkyndige), politietterforskere og legfolk har for liten kompetanse i hvordan de skal utføre slike avhør. Med unntak av Politihøgskolen, som har en 3-trinns utdanning for etterforskere som ønsker å fordype seg i avhør av barn, finnes det ikke en "avhør-avbarn"-utdanning i Norge.

Man har derfor sett til andre yrkesgrupper, som man antar har kjennskap til metoder for og kompetanse i forhold til avhør av barn. I 1998 fikk vi et supplement til straffeprosessloven § 239, som åpnet for at særlig skikkede personer (barnepsykiatere og psykologer) skulle kunne gjennomføre en type (leke-) observasjon av barnet, som var til avhør. Det ser imidlertid ikke ut som om dette supplementet har vært så vellykket som det var tenkt, og svært få domstoler har benyttet seg av denne metodikken. En spørreundersøkelse til et utvalg av landets dommere, politietterforskere, politijurister, advokater og psykologer/psykiatere som Justisdepartementet gjorde i forbindelse med evaluering av ordningen, tyder på dette (Andreasen, Gabrielsen, Melinder, Myhr, Pettersen, & Solheim, 2004). Det kan skyldes at metodene er noe omstridt og som kan føre til at barnet sporer ut, eller blander sammen fantasi og virkelighet på en måte som er mindre egnet i rettslige sammenhenger (Ceci & Bruck, 1995; Melinder, Alexander, & Goodman, 2004). Det kan også skyldes at det har vært svært vanskelig å få tak på sakkyndige som har ønsket å påta seg slike oppdrag, muligens på grunn av skepsis og usikkerhet i forhold til om metodikken er pålitelig.

Dessuten har det vist seg at *organiseringen* av tje-
nesten, dvs. at samordningen av alle involverte parter
som politietterforskere, bistandsadvokat, forsvarer,
dommer, samt i de tilfellene hvor man har benyttet
seg av sakkyndig, har vært vanskelig å få til innen 14-
dagers fristens utløp.

Den ovenfor refererte undersøkelsen i Justisde-
partementets regi, bekrefter dette bildet. Det finnes
mange grunner til at dette ikke er en enkel oppgave.
Den mest innlysende er kanskje, at det overordnede
ansvar for virksomheten ikke er koblet til en linje
hvor ressurser for gjennomføringen er samlet.

Ved å sette barnet i sentrum i en organisatorisk
modell, kan man skape en høyere effektivitet, lang-
siktig kompetansevekst og mer presis måloppnåelse
enn det dagens ordning innebærer. Effektiviteten vil-
le kunne reflekteres i antallet saker som behandles,
og som leder til at saken ikke blir henlagt på grunn av
bevisets stilling (dvs. at barnet ikke fortalte noe).
Langsiktig kompetansevekst ville kunne føre til at
man utvikler spesialkompetanse på barneavhør, utvi-
klingspsykologi og sårbarhetsfaktorer knyttet til barn
i slike sammenhenger/med slike erfaringer. Målopp-
nåelsen ville selvfølgelig være at barnas rettssikker-
het ble styrket, de uskyldige ble frifunnet, og at bar-
nas utsagn kan bidra til å oppklare saken for en rett.

Barnas Hus

Hovedmålsettingen for Barnas Hus (BH) er å
styrke rettssikkerhet for barn/unge. Representanter
fra flere forskjellige disipliner skal være knyttet til
Barnas Hus. Politietterforskere, barnevern, statsadv-
okat, helsepersonell, bistandsadvokat og talsperso-
ner utfører her bl.a. rettslige vurderinger av barnet,
og tar beslutninger om etterforskningen, behandlin-
gen, samt om fremdriften i f.eks. overgrepssaker mot
barn. Misbruk av barn er et multidimensjonalt sam-
funnsproblem som trenger en bred tilnæringsmåte
med bruk av forskjellige kompetanseområder for å
kunne komme fram til en optimal løsning for fornær-
met (barnet), overgriper og for samfunnet. Evaluerin-
ger fra USA viser at de regionene som har utviklet og
etablert et Barnas Hus, har et mer effektivt oppføl-
gingsapparat i overgrepssaker, har en mer effektiv
måte å behandle medisinske og psykologiske henvis-
ninger om behandling, har redusert antallet avhør/in-
tervjuer med barn, har bedret etterforskning og bed-
ret støtten til barna og deres familier. Personer til-
knyttet Barnas Hus må også kunne reise til andre
steder i landet for å bistå med sin spesialkompetanse
under gitte forhold.

En del av målsettingene kan beskrives slik:

- Barnas Hus (BH) skal utvikle en tverrfaglig, ut-
viklingsmessig- og kulturelt tilpasset respons på
misbruk av barn. BH skal være utformet for å
møte behov til både barn og deres familier i en

kommune/fylkeskommune.

- Ved BH skal det eksistere et nøytralt, barnevenn-
lig miljø som tilbyr avhør/intervju og/eller tje-
nester som misbrukte barn kan nyttiggjøre seg.
- Ved BH skal det være kontinuitet slik at barnet i
minst mulig grad skal bli stresset av altfor mange
forskjellige overlappende kontakter fra ulike pro-
fesjoner.
- BH skal tilby psykologiske tjenester, behandling
og andre typer tjenester til barn og deres familier.
- BH skal ha en åpen kommunikasjon og dele in-
formasjon med andre kommunale/fylkeskommu-
nale profesjonelle som er involverte i beskyttelse
av barn, for å underlette beslutninger i enkeltsa-
ker, og at strategier for videre utvikling styrkes.
- BH skal koordinere og trekke sammen etterforsk-
ningspersonell, barnevern og behandlingsperso-
nell, slik at man unngår at saker "faller mellom to
stoler".
- BH skal bidra til at flere misbrukere av barn hol-
des ansvarlige ved å forbedre etterforskningen i
overgrepssaker mot barn.
- Utvikle og utdype profesjonelle ferdigheter i for-
bindelse med overgrep mot barn ved tverrfaglig
samarbeid og tverrkulturell trening og støtte.
- BH skal arbeide for en større bevissthet i samfun-
net vedrørende misbruk av barn.

Barnas Hus kan være drevet ut fra et sykehus, fra
en barnevernsetat eller fra en etterforskningsenhet,
men med en egen ledelse. Sammensetningen av
teamet bør legge vekt på en mest mulig tverrfaglig og
tverretinsk sammensetning. Hele teamet bør ha en
tverrfaglig trening til sammen med etterforskere,
stadsadvokater, bistandsadvokater og medisinsk hel-
sepersonell.

For å kunne være et Barnas Hus bør visse kriter-
er være oppfylte. En siterer deler fra hva som skal til for
å fylle fullt medlemskap i National Children's Alli-
ance, som er den amerikanske paraplyorganisasjonen
til tiltak som "Children's Advocacy Center", "Barnas
Hus" osv. Noen deler har blitt omformulert til norske
forhold, eller er helt nye, dvs. egne vurderinger:

1. *Barnevennlig miljø*: BH tilbyr en bekvemmelig,
privat, barneorientert atmosfære som er sikker
både psykologisk og fysisk.
2. *Tverrfaglig team*: BH har representanter fra poli-
ti, barnevern, stadsadvokat/etterforskning, psy-
kisk og medisinsk helsevern, bistandsadvokat,
intervjuere/avhørsledere, i tillegg til sine egne
ansatte.
3. *Kulturell kompetanse*: BH har kompetanse til å
arbeide i saker hvor barnet har en annen etnisk
opprinnelse enn den norske.
4. *Intervjuer av barn*: Avhør/intervjuing av barnet
skjer på en nøytral, faktaorientert måte. De er ko-

ordinerte slik at man skal unngå gjentakelse av intervjuer med forskjellige profesjonelle aktører.

5. *Medisinske undersøkelser*: BH kan formidle barnet til medisinske undersøkelser, enten ved BH eller ved henvisning til annen enhet. Teamet ved BH har ansvaret for den medisinske undersøkelse og oppfølgingen av den.
6. *Terapeutiske intervensjoner*: BH kan formidle barnet til terapeutiske programmer/tiltak, enten ved BH eller ved henvisning til annen enhet. Teamet ved BH har ansvar for dette.
7. *Støtte til offer*: BH kan formidle barnet til egen advokat/talsperson, enten ved BH eller ved henvisning til annen enhet. Teamet ved BH har ansvar for dette gjennom hele etterforskningen og ved en eventuell legal behandling.
8. *Saksgjennomgang*: Teamet drøfter løpende etterforskningen, sakens status og hvilke tjenester som barnet/familien trenger.
9. *Journalføring*: BH har ansvar for å journalføre/

arkivere informasjon om saken i tråd med relevante lover (personvernloven, helsepersonelloven).

FORSLAG

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber Regjeringen opprette "Barnas Hus", et senter for en ny avhørsmodell av barn, basert på de prinsippene som er nevnt i Dokument nr. 8:86 (2003-2004), og fremme forslag for Stortinget innen våren 2005.
2. Stortinget ber Regjeringen evaluere den nye avhørsmodellen innen tre år etter oppstart av "Barnas Hus", og fremme justeringer av tiltak etter vurderinger av mål og virkemidler.

16. juni 2004